

Novoteks

GLASILO DELAVSKEGA SVETA

LETO III. ★ 1962 ★ ŠT. 2

NOVOTEKS

glasilo delavskega sveta

Tekstilne tovarne

NOVOTEKS

Novo mesto

1962

Letnik III.

Št. 2 (17)

Februar

Izdaja:

delavski svet

Ureja:

uredniški odbor

Odgovorni urednik:

Samo Medic

Naslov uredništva:

Novoteks, Novo mesto

Foersterjeva 10

telefon 31, 71

Zunanja oprema:

Bojan Brovet

Tisk naslovne strani

in vezava:

Valvazorjeva tiskarna

Videm-Krško

Naklada:

700 izvodov

VSEBINA:

8. marec praznik žena

Iz zasedanj samoupravnih organov

Svet ekonomske enote v Metliki je sprejel nov pravilnik o kvaliteti

Varnostna vzgoja najbolj učinkovito sredstvo proti obratnim nezgodam

O transportu v oddelku

Veliko pričakovanje

Novomeški tekstilci v letih obnove

Nekaj navodil o zdravstvenem zavarovanju

Sintetična vlakna

Kaj se vam lahko med drugim zgodi na potovanju v inozemstvo

Nesreče pri delu

Naša kronika

Za razvedrilo

8. MAREC PRAZNIK ŽENA

Letos že dvainpetdesetič praznujemo 8. marec, mednarodni praznik žena - praznik žena kot enakovrednega partnerja v borbi za politično in ekonomsko samostojnost. Pri nas je postal ta praznik simbol borbe žena vsega sveta za enakopravnost.

Ko so se leta 1910 zbrale žene udeleženske na II. mednarodno konferenco socialističnih žena, so na pobudo Klare Zetkin sklenile, da se 8. marec praznuje kot mednarodni dan žena. Po tem sklepu so se v deželah, kjer je bilo socialistično gibanje razvito, vsako leto na dan 8. marca vršile manifestacije, na katerih so zahtevali vsi napredno misleči ljudje enakopravnost tudi za ženske. Že pred I. svetovno vojno se je ta dan praznoval zlasti v Nemčiji, Avstriji, na Danskem in v Rusiji.

8. marec pa je svojo pravo vsebino dobil po zmagi socializma v I. svetovni vojni, zlasti pa po zadnji vojni, ko se je število socialističnih držav povečalo. Ta praznik se proslavlja širom sveta. Proslavljajo ga ne samo žene, temveč vse demokratične sile - praznujejo ga vsi napredni narodi. To je dan, ki nas spominja na nenehen boj za pravičen družbeni red, enakopravnost žena in mir na svetu.

Že pred II. svetovno vojno so 8. marec praznovale tudi napredne jugoslovanske žene, ki so bile nosilke boja za politično in gospodarsko enakopravnost žena. Ta dan se je praznoval tudi med narodno osvobodilno borbo z mitingi po vaseh in vojnih edinicah.

Kakor se je naša žena uveljavila v krvavi borbi za osvoboditev izpod okupatorskega in kapitalističnega jarma, tako se tudi danes uveljavlja v borbi za ekonomsko samostojnost. Z vključitvijo v naše gospodarstvo in javne službe pomaga svojemu možu pri vzdrževanju družine. Gospodinjstvo ni več edini ženski ideal. V tovarnah, javnih službah in socialističnih kmetijskih obratih je našla žena svoje mesto. Toda pri tem svojem uveljavljanju je dvojno obremenjena. Poleg dela v tovarni pade na njene rame tudi skrb za gospodinjstvo, skrb za otroke itd.

Na kongresih Socialistične zveze in ZKJ so bile dane smernice, kako odpraviti te težave. Naši ženi je potrebna pomoč in razbremenitev v gospodinjskih opravkih, zato moramo skrbeti za ustanavljanje gospodinjskih servisov, obratov družbene prehrane, otroških vrtcev itd., na kar

večkrat pozabljamo. Uresničenje teh nalog bo razbremenila našo ženo gospodinjskega dela, ter se bo lahko še intenzivnejše vključila v gospodarsko in politično življenje naše skupnosti.

Problem enakopravnosti žena v Jugoslaviji ni več politični problem, niti problem pravnega položaja žena v družbi. Naše žene se vedno bolj uveljavljajo v družbeno življenje. To uveljavljanje pa je odvisno od vrste raznih problemov, kot je stopnja razvitosti posameznih pokrajin, verskih predsodkov in drugih zastarelih nazorov. Odvisno je od miselnosti naših žena in materialnih pogojev družine, kar često preprečuje naši ženi, da bi se še intenzivneje vključila v družbeno življenje okolice v kateri živi.

V Sloveniji je v gospodarstvu in javnih službah zaposleno preko 36 % žena. V družbenem in delavskem samoupravljanju pa jih sodeluje 34 %. Novo razvijajoča se industrija pa bo nujno to razmerje še spremenila. Zaradi tega je nujno, da se naša žena še bolj uveljavlja.

Žena kot proizvajalka in družbena delavka je popolnoma enakopravna. Tega se mora tudi zavedati in nastopati v borbi za svoje pravice bolj samozavestno. Zavedati se mora, da s svojim delom na področju gospodarstva, javnih služb in političnega življenja države lahko ogromno prispeva k čimprejšnji socialistični preobrazbi naše domovine.

Vlogi žene v naši socialistični družbi je dal podarek v preteklem letu tudi V. Kongres Socialistične zveze delovnega ljudstva. Rezultati prizadevanj te naše politične organizacije na vseh področjih javnega življenja so se pokazali v vseh letih po osvoboditvi. V družbenem, kakor tudi v gospodarskem razvoju naše domovine so žene prispevale velik delež.

Žena ostane vselej prva in pglavitna zaščitnica novega rodu, nositeljica in čuvarica novih pokolenj. Tudi naša domovina hoče imeti take žene. Od naših mater največ zavisi, če bo doraščajoči rod sposoben nadaljevati z naporji za graditev socializma in s tem za boljše in lepše življenje.

Jože Udovič

IZ ZASEDANJ SAMOUPRAVNIH ORGANOV

Na 8. seji upravnega odbora podjetja dne 20.1. 1962 so člani upravnega odbora sklenili, da ne bomo povrnili stroške za prihajanje na delo s kolesom, motorjem ali peš. Taka izplačila bremenijo osebne dohodke in je težko določiti tak kriterij, da ne bi nikogar oškodovali.

Inventurist je nato poročal o opravljenih inventurah v letu 1961.

Pri razgovoru o viških in manjkih je upravni odbor soglasno sklenil, da predlaga delavskemu svetu, da za komadne manjke obremeni odgovorne skladiščnike. Viške in opravičljive manjke pa preknjižimo na izredne dohodke oziroma izredne izdatke.

V nadaljevanju se je je vodja finančnega sektorja poročal o zaključnem računu počitniškega doma. Počitniški dom je bil odprt od 1.6. do 30.9.1961. V tem času je bilo na oddihu iz našega podjetja 157 odraslih in 84 otrok. Iz obračuna dohodkov in izdatkov je razvidno, da dohodki ne zadostujejo za kritje stroškov. Za naše podjetje znaša razlika din 715.878. Na osnovi poročila je upravni odbor sklenil, da predlaga delavskemu svetu, da znesek din 715.878 krijemo iz čistega dohodka.

Upravni odbor je nato soglasno potrdil popravke, ki jih je predlagala komisija za pregled obračunov osebnih dohodkov. Po pooblastilu delavskega sveta je upravni odbor izdelal predlog za dajanje posojil graditeljem stanovanj s sledečimi pogoji:

- posojila so namenska za pričetek ali dokončanje gradnje pred vselitvijo;
- obresti so 1%;
- z odplačevanjem posojila se prične po preteku 6 mesecev po izčrpanju posojila;
- najdaljši rok odplačila je 6 let;
- obresti tečejo od začetka koriščenja posojila;
- tisti, ki hoče vzeti posojilo, mora imeti dva garanta, ki sta zaposlena v podjetju in ki nimata sodne zaustavitve prejemkov;
- do dokončnega vračila se posojilo knjiži zemljiškoknjižno;

- začetni kapital za posojilo naj znaša din 2,500.000, vsak posameznik pa lahko prejme posojilo do 200.000 din;
- posojila dobijo najboljši ponudniki;
- komisija v sestavu: Anton Hudoklin, Franc Božič in Jože Udovič, ima nalogo, da ugotovi stanje na gradbišču prosilca in dá poročilo upravnemu odboru;
- direktor podjetja sklene pogodbo na podlagi sklepa upravnega odbora.

Upravni odbor je sklenil predlagati delavskemu svetu, da dopolni čl. 19 pravilnika o delitvi čistega dohodka s sledečim besedilom: "V doseženi promet v prodajalni po prodajni ceni se ne upošteva ves tisti promet, katerega inkaso je bil izvršen v matičnem podjetju." Predlagal je tudi popravek prvega odstavka čl. 54 pravilnika o delitvi osebnih dohodkov, ki naj bi imel naslednje besedilo: "Za uspešno opravljanje službenih opravkov uporabljajo sodelavci na določenih delovnih mestih samo lastne osebne avtomobile in to za vsa krajevna potovanja."

V nadaljevanju se je je direktor seznanil člane upravnega odbora, kako je z nabavo surovin v letošnjem letu. Do sedaj smo dobivali generalno dovoljenje za nabavo surovin v inozemstvu. Sedaj nam je uspelo, da česanec prosto uvažamo. V prvem tromesečju letošnjega leta pa ne bomo mogli od države dobiti deviz za uvoz surovin. Zato si bomo morali devize sami preskrbeti z izvozom blaga. V primeru, da ostanemo brez česanca, bo to problem širšega pomena, ker ne bomo mogli zalagati s prejo naše trikotažne in tekstilne tovarne. Istočasno pa se pojavi problem normalnega dela v predilnici česane preje. Surovino za našo predilnico sicer lahko kupimo z grškimi obrač., vendar pa je tako kupljena surovina za 10 % dražja. Upravni odbor je bil zato mnenja, da kupujemo vsaj delno manjvredne česance. Ti so lahko ne popolnoma beli ali pa za nekatere preje tudi nekoliko slabše kvalitete. Navzoči so bili tudi mnenja, da se bosta morali predilnici v bodoče bolj potruditi, da bosta iz slabših surovin proizvajali isto kvaliteto. Ob koncu razgovora je upravni odbor sklenil, da direktor in tehnični vodja poskrbita za izvoz blaga. Izdelati je treba posebno kolekcijo in poiskati najboljše zunanje tržišče za izvoz naših izdelkov.

Ker v ekonomski enoti apretura nujno potrebujemo

fiksirni stroj in likalnik, je upravni odbor sklenil, da predlaga delavskemu svetu, da ju kupimo.

Upravni odbor mora spremljati in usmerjati delo svetov. Izkazalo pa se je, da sveti enot niso dovolj poučeni o njihovih nalogah in pristojnostih. V pravilih podjetja so navedene smernice, vendar se nekatere enote pre malo ali pa preveč poslužujejo svojih pristojnosti. Delo članov sveta enote je kolektivno na seji, zato član sveta ne sme samostojno odločati med delovnim časom, kot je bil to primer v tkalnici. Vsaka ekonomska enota ima svoje specifične probleme. Zato bi bilo prav, da sveti enot sami sestavljajo dnevni red in skličejo sejo. Širše probleme pa naj rešujejo preko sindikalnih pododborov. Po tem razgovoru je bil sprejet sklep, da bomo v bodoče organizirali mesečna posvetovanja za člane samoupravnih organov in vodje enot, ki jih bo vodil direktor.

Upravni odbor je nato določil novo ceno din 700 za režijsko uro in na osnovi čl. 205 pravil podjetja potrdil znižane cene blagu (za drugo in tretjo kvaliteto ter ostanke vseh kvalitet).

Nadalje je upravni odbor sklenil, da predlaga delavskemu svetu, da določi za tekoče leto za reprezentančne stroške 750.000 din in za reklamne stroške 7.000.000 din. Določil je, da bodo apretura, tkalnica in predilnica česane preje v letošnjem letu koristili kolektivni dopust, in sicer tkalnica in apretura od 16. 7. do 28. 7. 1962, predilnica česane preje pa v času, ko bomo tam urejali klima naprave in belili prostore.

Sprejet je bil sklep, da naj imajo sveti enot na sejah svojega stalnega zapisnikarja. Honorar je 1.000 din za posamezen zapisnik.

Upravni odbor je tudi sklenil, da ne bomo honorarno zaposlevali delavce, ki so bili upokojeni v našem podjetju in jim je zato po pravilih podjetja prenehalo delovno razmerje. V bodoče ne bomo zaposlevali honorarnih uslužbencev. Sprejet je bil sklep, da upravni odbor predlaga delavskemu svetu, da kupimo 4,5 tonski avto prekucnik za prevoz premoga. Tovorni avto Chevrolet pa razhodujemo, ker je že po polnoma izrabljen.

Vodja finančnega sektorja je članom upravnega odbora obrazložil, da dovoljuje uredba povišanje amortizacijske stopnje za 30% v tistem podjetju, kjer delajo v treh

izmenah. Po krajši razpravi je upravni odbor sklenil, da predlaga delavskemu svetu, da spremenimo amortizacijsko stopnjo od 3 % na 6,5 %.

Upravni odbor je tudi sklenil, da odstopi reševanje vseh pritožb na individualno ocenitev, svetom ekonomskih enot.

Na koncu se je je upravni odbor še ugodno rešil prošnje za povrnitev prevoznih stroškov in za plačilo stroškov tečaja, neugodno pa je rešil prošnjo za reklamne oglase in denarne podpore.

Na 6. zasedanju delavskega sveta dne 30. 1. 1962 so člani delavskega sveta najprej poslušali poročilo o zaključnem računu počitniškega doma. Na podlagi predloga upravnega odbora je sklenil, da razliko pensionskih storitev v znesku 715.878 din krijemo iz sklada skupne porabe.

O izvršeni inventuri je nato poročal predsednik inventurne komisije. Pri daljšem razgovoru o manjkah in viških in na predlog upravnega odbora je delavski svet soglasno sprejel sklep, da odgovorne osebe bremenimo za komadne manjke. Viške in opravičljive manjke pa preknjižimo na izredne dohodke oziroma izredne izdatke. Predsednik upravnega odbora je nato poročal o delu upravnega odbora in podal več predlogov delavskemu svetu, ki je nato po krajšem razgovoru sprejel sledeče sklepe:

- Člani kolektiva, ki gradijo stanovanjske hiše bodo lahko pri podjetju najeli posojilo pod pogoji, ki so že omenjeni v predlogu upravnega odbora.
- Popravi se 19. člen pravilnika o delitvi čistega dohodka, ki se glasi takole: "Prodajalna obračunava doseženi osebni dohodek tako, da doseženi promet v prodajalni po prodajni ceni množi z 1,6 %, kar predstavlja maso osebnega dohodka prodajalne, ki se lahko izloči iz istega dohodka prodajalne. V doseženi promet v prodajalni po prodajni ceni se ne upošteva ves tisti promet, katerega inkaso je bil izvršen v matičnem podjetju. V slučaju, da sredstva čistega dohodka, ustvarjenega po obračunu prodajalne, ne zadoščajo za izplačilo tako obračunanih osebnih dohodkov, se ta zmanjšajo do zneska izkazanega v obračunu." Ta sklep velja od 1.1.1962.
- Osebe, ki niso zaposlene v našem podjetju morajo blago plačati v prodajalni, čeprav so blago izbrale v skladišču

v tovarni.

- Nabavili bomo sledeča osnovna sredstva:

- 1) tovorni avto - prekucnik znamke D.UTZ,
- 2) fiksirni stroj,
- 3) stroj za likanje.

- Okvirna vsota za reklamne stroške za leto 1962 znaša din 7.000.000, za reprezentativne stroške za leto 1962 pa din 750.000.

- Razhodujemo tovorni avto znamke Chevrolet.

- V pravilih podjetja se črta drugi odstavek 206. člena. O reklamnih stroških, ne glede na višino zneska, odloča samo upravni odbor podjetja.

- Ker dovoljuje uredba, da podjetja, ki obratujejo v treh izmenah, lahko povišajo amortizacijsko stopnjo na 30 %, spremenimo obračun amortizacijske stopnje od 5 % na 6,5%.

- Pooblasti se komisija za izvajanje in izpopolnjevanje pravilnika o delitvi osebnih dohodkov, da izdela predlog o reševanju pritožb na osebne prejemke na drugi instanci.

Vodja nabavnega oddelka je nato poročal o problematiki surovin, ki se je pojavila po izdaji novih predpisov za uvoz česanca. Po lanskoletnih obstoječih predpisih smo česanec nabavljali za drugo polletje po generalnem dovoljenju. Generalno dovoljenje je zajemalo le 7 % deviznih sredstev od dejansko porabljenih iz prejšnjega leta. Kot posledica tega se je pojavil v zadnjih mesecih v letu 1961 manjko pri dobavi česanca z ozirom na to, da je bila kvota po generalnem dovoljenju izčrpana že v mesecu oktobru. Poleg tega so inozemski dobavitelji ustavili nadaljnjo dobavo česanca zaradi neplačanih računov že izdobiljenega česanca. Z novimi predpisi je uvoz česanca prost. Ker pa banka do sedaj še ni odprla akreditiva dobaviteljem oziroma ni izdala garancij, dobavitelji nočejo pošiljati česanca, zaključenega za leto 1962. Od komiteja za zunanjo trgovino nam je dodeljeno deviznih sredstev za približno 40 ton česanca za leto 1962, vendar narodna banka še ni izdala svoje soglasnosti. V kolikor se v doglednem času, najkasneje do konca februarja ne izboljša, lahko pride do večjih zastojev v predilnici česane preje, pozneje pa še v obratu I.

Delavski svet je v nadaljevanju zasedanja sprejel predlog proizvodnega plana ter predlog ugotovitve in delitve

celotnega dohodka za leto 1962.

Proizvodni plan za leto 1962 je naslednji:

proizvod :	količina :
česane tkanine	550.000 m ²
mikane tkanine	150.000 m ²
česane preje povpr. Nm 32	540 ton
mikana preja povpreč. Nm 6	230 ton
tkalnica 1 milijardo votkov	
finančni plan za celo podjetje	3.485.000.000 din.

Na predlog sveta enote uprava-zunanji obrati je delavski svet soglasno sklenil:

- da se popravi razpon delovnega mesta "sestavljanje pošiljk blaga" na 100 do 150 točk,
- da se ukine delovno mesto "skladiščnik orodja" ter istočasno ustanovi delovno mesto "skladiščnik v strojni delavnici" z oceno 80 - 95 točk,
- da se popravi zadnji odstavek čl. 76 pravilnika o delitvi osebnih dohodkov, ki naj se glasi. Vrednost točke za vajence znaša načeloma 1 din. Svet enote, v kateri se vajenec uči, pa lahko odredi, da se vrednost točke za vajence tretjega leta učenja obračuna tako kot ostalim sodelavcem enote za čas prebit na delu. Ta vrednost točke je le maksimum.

Na predlog komisije za razhodovanje in sprejem osnovnih sredstev je delavski svet tudi sklenil, da razhodujemo sledeča osnovna sredstva: leseno lopo pri strojni delavnici, motovilo za prejo, stroj za barvanje blaga, motor za sesalec, aparat za avtogeno varenje, leseno samokolnico, žensko dvokolo, ojačevalec Marelli, ojačevalec Zagreb in tri lestence.

Na osnovi prošnje tekstilne tovarne "Sukno" Zapuže je delavski svet sklenil, da prenesemo kot brezplačni prenos osnovnih sredstev previjalni stroj za votek "Zbrojevka" in križno previjalni stroj. Ta stroja izkazujeta knjižno vrednost 0. Delavski svet je tudi sklenil, da kupimo za apreturo elektro motor.

Zaradi pomanjkanja pisarniških prostorov in sejnega prostora je potrebno, da se v najkrajšem času preuredi prvo nadstropje upravne stavbe v pisarniške prostore.

Da bi to lahko storili, moramo preskrbeti drugo stanovanje za tov. Kelnerja. Prav tako pa moramo preskrbeti stanovanje za družino Kranjčič, ki ji je dosedanje stanovanje sodno odpovedano. Delavski svet je zaradi tega sprejel sklep, da kupimo tri lesene montažne stanovanjske hiše.

V letošnjem letu nameravamo zgraditi večji stanovanjski blok. Da bi se določila končna oblika stolpnice, je delavski svet imenoval komisijo, ki naj izbere tip stolpnice. Istočasno je tudi sklenil, da Zavod za gradnjo stanovanj nastopa v imenu investitorja in nadzoruje gradnjo.

Na osnovi dopisa ObLO Metlika, je bil sprejet sklep, da se v letu 1962 krajjevni prispevek obračunava po isti stopnji kot v prejšnjem letu. Celotni znesek je din 700.000, ki ga bomo nakazali iz tistega dela čistega dohodka, ki je namenjen za osebne dohodke.

S.M.

SVET EKONOMSKE ENOTE V METLIKI JE SPREJEL NOV PRAVILNIK O KVALITETI

Na svoji seji v začetku februarja je imel svet enote obrata II v Metliki na dnevnem redu zanimivo točko - nov pravilnik o kvaliteti.

Svet enote je že v lanskem letu sprejel pravilnik o kvaliteti in od takrat dalje so napake ocenjevali in obračunavali po njem. Ta pravilnik je bil sestavljen na osnovi ocenjevanja napak s točkami. Ob koncu meseca so vse kazenske točke zbrali in nato po posebni tabeli iz tega pravilnika določili, kolikšen procent od svojega zaslužka bo morala prizadeta delavka plačati v obliki odškodnine za svoje skozi ves mesec storjene napake. Ta tabela pa je s svojo "vzgojno metodo" zajela samo tiste delavke, ki so si skozi mesec nabrale več kot 100 točk, vse one, ki so bile manj "zaslužne", pa so se izmuznile skozi to vrzel v pravilniku. Popolnoma razumljivo je, da je več takšnih delavk z manj kot 100 točkami povzročilo večje poslabšanje kvalitete kot pa tista, ki je morda samo za 10 točk prekoračila določeno mejo. Pravilnik o kvaliteti pa je te manjše povzročitelje napak, ki so za poslabšanje kvalitete morda prav tako odgovorni, puščal ob strani v senci svojih pomanjklji-

vosti. Takih srečnežev, ki niso dosegli nevarne meje 100 točk, je bilo veliko, zato se kvaliteta v obratu ni mogla izboljšati, kot bi bilo želeli in kot je svet enote predvideval, ko je sprejel ta pravilnik o kvaliteti.

Povsem razumljivo je torej, da je svet enote na podlagi izkušenj spoznal za nujno, da stari pravilnik razveljavi in v prid izboljšanja kvalitete proizvodnje sprejme takšnega, ki bo zares stimulativen. Na svoji zadnji seji je svet enote dolgo razpravljal o predlogu za novi pravilnik o kvaliteti. Popravil je nekatere vrednosti v točkah za posamezne napake, izpopolnil seznam napak in pretehtal sorazmerje ocenitve. Predlog za novi pravilnik se bistveno loči od starega v vrednosti točke. Novi pravilnik določa, da je vrednost točke za storjene napake enakovredna s točko, ki jo delavka zasluži s svojim delom na delovnem mestu. S tem odpade ona pomanjkljiva neelastična in delno krivična tabela, ki je ves stari pravilnik o kvaliteti ohromila. Novi pravilnik zajame vsakogar, pa naj je v enem mesecu napravil napako vredno samo za 1 ali 5 točk.

Predlog pravilnika je svet enote dopolnil s posebnimi določbami za nevestno izvrševanje dolžnosti vratarjev. Seznamu napak z določenimi točkami odškodnine se je pridružilo določilo o sestavi komisije, ki bo obravnavala takšne primere, ki v seznamu niso zajeti, in pa težje primere posameznikov, kjer bi se število točk povzpelo nad višino 10% mesečnega zaslužka prizadetega. Ta komisija, ki bi jo sestavljali vodja izmene, glavni kontrolor kvalitete, eden od neprizadetih sodelavcev in kontrolor kvalitete v izmeni, bi lahko odločala tudi o plačevanju odškodnine v več mesečnih obrokih, če je prizadeti delavec ne bi zmoget plačati v istem mesecu.

Svet je po razpravi novi pravilnik o kvaliteti sprejel, a z nekaterimi dopolnitvami in popravki. Veljati naj bi začel od 1. marca dalje, slučajne spremembe pa lahko v pravilnik vnese le svet enote.

S tem pravilnikom želi svet enote doseči, da bi se kvaliteta proizvodnje čimbolj dvignila, saj z boljšo kvaliteto dviga delavcu osebni dohodek, pripomore h kvalitetnejšim tkaninam in zadovoljuje potrošnike, prav tako pa tudi poveča ugled našega podjetja.

M.M.

VARNOSTNA VZGOJA NAJBOLJ UČINKOVITO SREDSTVO PROTI OBRATNIM NEZGODAM

Če pogledamo nazaj za nekaj let bomo ugotovili, da nezgode pri delu v našem podjetju iz leta v leto občutno padajo. Tako se je leta 1959 ponesrečil vsak 12., leta 1960 vsak 17., leta 1961 pa samo že vsak 25. zaposleni.

Žal pa moramo že v prvem mesecu letošnjega leta opozoriti, da so obratne nezgode spet narastle. Če hočemo preprečiti, da se stanje nesreč pri delu v letošnjem letu in v bodoče ne bi poslabšalo, moramo že v začetku ukreniti vse potrebno ter predvsem utrditi varnostno zavest pri zaposlenih.

Pogostokrat slišimo od strani ponesrečenih delavcev, pa tudi od vodilnega kadra, da je nezgoda pri delu pač nesrečen slučaj in da se pri tem ne da nič pomagati. Sodobna znanost ter dolgoletna praksa pa je zavrgla prejšnjo trditvev o slučajnem dogajanju nesreč. Danes vemo, da ima vsaka nesreča, pa naj se pripeti kjerkoli, svoje vzroke in da z odstranitvijo le teh preprečimo ponovitev nesreč.

Nes je, da mora varnostna služba v podjetjih stremeti za tem, da prepreči nesrečo z različnimi ukrepi (zaščita delovnega mesta, varnostna vzgoja, osebna zaščitna sredstva itd.) predno pride do nje, žal pa za to ni vedno mogoče.

Že večkrat je bilo na vidnih mestih objavljeno, da mora ponesrečenec, takoj ko se je ponesrečil, to javiti svojemu neposrednemu vodji, ta pa je dolžan, da nesrečo takoj prijavi varnostnemu oddelku oziroma odgovorni osebi. V največjih primerih pa se to ne zgodi in nesrečo prijavijo šele drugi dan ali celo pozneje. S tem pa nismo dosegli nič drugega kakor prikriti glavne vzroke, ki so privedli do nesreče. Zato naj velja pravilo, da je treba nesrečo pri delu takoj prijaviti varnostnemu oddelku in nato skupaj z odgovorno osebo neposredno na delovnem mestu temeljito raziskati in ugotoviti okoliščine, ki so privedle do nesreče. Važno je, da pri raziskavanju sodeluje tudi ponesrečenec, če mu je to zaradi renosti poškodbe mogoče, ter da odkritosrčno in brez prikrivanja izpove, katere okoliščine so vplivale, da je prišlo do nesreče.

Pogostokrat se ponesrečenci izmikajo, da bi dali

točne informacije, verjetno iz strahu, da bi se nad njimi izvajale morebitne represalije, če bi se ugotovilo, da se niso ravnali po navodilih oziroma predpisih o higiensko tehnični zaščiti. Zato je dolžnost, da opozorimo vse zaposlene oziroma tiste, ki se ponesrečijo, da ni namen varnostne službe pri raziskovanju nesreč izvajati kakršnekoli sankcije nad ponesrečenimi, ampak da temeljito razišče, ugotovi prave vzroke in nato daje potrebna navodila, da se odpravijo pomanjkljivosti, ki so povzročile nesrečo. Če pa se ugotovi, da je ponesrečenec sam kriv, da je prišlo do nesreče, bodisi zaradi neznanja, nepoučenosti, ali ker ni upošteval higiensko tehničnih predpisov, pa je dolžnost varnostne službe, da vzgojno vpliva na ponesrečenca kakor tudi na njegovo okolico, da se podobne nepravilnosti ne bi ponovile.

Res je, da so po zakonu določene tudi sankcije, tako za podjetje kakor tudi za vodilno osebo in delavce, če se ne ravna po predpisih o higiensko tehnični zaščiti. Vendar ni bilo do sedaj v našem podjetju niti enega primera, da bi se nad komerkoli izvajali disciplinski ukrepi, ker še nismo imeli težjega primera o neupoštevanju higiensko tehničnih predpisov.

Če že govorimo o varnosti pri delu in o nesrečah, je potrebno, da spregovorimo nekaj tudi o vzrokih, ki pripeljejo do nesreče. Običajno se pripeti nesreča kot kombinacija dveh faktorjev: faktorja delovnega okolja in osebnega faktorja. Pri prvem so bili vzrok, da se je nesreča pripetila, slabo opremljeni delovni prostori, pomanjkanje zaščitnih naprav ali njihovo slabo vzdrževanje, natrpano delovišče, slabo ročno orodje, pomanjkanje osebnih zaščitnih sredstev, nezdrava atmosfera, prah, ropot, slaba razsvetljava itd. Pri drugem, to je osebnem faktorju pa je navadno vzrok nesreče nepravilno ravnanje ponesrečenca samega: pomanjkanje poklicnih izkušenj, ni poznal nevarnosti ali ni bil o njej poučen, naglica pri delu, neustrezna zaščitna sredstva ali njih odklanjanje, slaba organizacija dela, nedisciplina pri delu, razne bolezni, utrujenost, slabi odnosi itd.

Statistično je ugotovljeno tako v našem podjetju kot tudi drugod, da je v 70 % primerov vzrok nesreče osebni faktor, v ostalih 30 % pa je vzrok nesrečam faktor delovnega okolja ali pa kombinacija obeh faktorjev.

Iz zgornjih podatkov je razvidno, da je treba začeti s temeljito prevzgojo delovnega človeka in mu utrditi

varnostno zavest. Če pa hočemo to doseči, moramo začeti že pri sprejemu v delovno razmerje. Niti en delavec, ki je na novo sprejet v delovno razmerje, ne bi smel prej na delovno mesto, dokler ga ni organ za varnost pri delu temeljito poučil o pravicah in dolžnostih v zvezi s higiensko tehnično zaščito. Šele nato je treba delavca peljati na delovno mesto, tam pa ga mora merodajna oseba temeljito poučiti o nevarnosti njegovega dela ter mu dati na razpolago osebna zaščitna sredstva, če so ta predpisana. Ker pa delavec takoj v začetku navadno ne more vsega dojeti, ga je treba med delom kontrolirati ter ga sproti opozarjati in poučevati, če se ne ravna po navodilih, o katerih je bil poučen pri sprejemu.

Tudi pri premeščanju delavca iz enega delovnega mesta na drugo ga je treba prav tako temeljito poučiti kakor tiste, ki so bili na novo sprejeti v delovno razmerje.

Le s temeljito prevzgojo delovnega človeka se bomo lahko borili proti nesrečam pri delu in s tem izboljšali naše življenske pogoje.

Miro Jakša

O TRANSPORTU V ODDELKU

V zadnjih letih je dosegla naša država v proizvodnji velik napredek. Industrija stalno povečuje kapacitete, uvaja nove delovne procese in izdeluje nove moderne stroje. Stalno večanje kapacitet ustvarja na tržišču nasičenost proizvodov. To pa vedno povzroča, da proizvajalci uvajajo nove postopke za čim cenejšo proizvodnjo, ker lahko le z nižjimi prodajnimi cenami prodajo svoje izdelke.

Eden važnih činiteljev v proizvodnji je notranji transport, ki je posebno v tekstilni industriji zelo važen. V proizvodnem procesu od vlakna do gotove tkanine je namreč več delovnih faz, med katerimi je transport v glavnem neavtomatiziran. Material se prenaša od faze k fazi ročno ali pa prevaža z raznimi vozički.

Tudi v našem podjetju imamo mnogo dela s transportom materiala. Podjetje prejema surovine in pomožni mate-

rial iz inozemstva in iz domačega tržišča. Material prepeljejo iz železniške postaje v podjetje s tovornimi avtomobili. Nakladanje in izkladanje se opravlja ročno, kar zahteva precejšen fizični napor. Material se nato komisijsko prevzame in vskladišči. Pri tem se uporabljajo za prevoz vozički, za dviganje v skladišču pa transportno dvigalo. To delo se še lahko opravi po dosedanjem načinu, če pa bo proizvodnja povečana, bo treba transport mehanizirati. Več podjetij izdeluje različna avtomatska prevozna dvigala, s katerimi je delo z manj delovne sile hitreje opravljeno. Ti stroji pa so dragi in lahko mislimo na nabavo le takrat, ko bodo dovolj izkoriščeni.

Material izdajajo iz skladišča po naročilu. Z ročnimi vozički ga prepeljejo k proizvodni fazi predpriprave predilnice. Iz predilnice česane preje pa ga prepeljejo k previjalnemu stroju, kjer navijajo navitke za barvanje. Od previjalnega stroja k barvnemu aparatu dostavljajo material z vozički. Do sedaj so uporabljali 1 voziček z zabojem, 2 delavca pa sta morala material z zabojem dvigniti na tehtnico za tehtanje. Dvigniti sta morala do 200 kg, kar je velik fizični napor. Ker je bil na razpolago samo 1 voziček z zabojem, so morali material pri barvalnem aparatu vskladiščiti, pri polnjenju pa ga prenesti do aparata. Od navijalnega stroja do barvalnega aparata so material trikrat prekladali, kar je dalo nepotrebno delo. Da se delo olajša in transport izboljša, so strojne delavnice izdelale 6 transportnih vozičkov. V bodoče bo delavka pri previjalnem stroju odlagala navitke v voziček, voziček z materialom bo stehtan v skladišču surovin in prepeljan k barvnemu aparatu. S tem bo dviganje in prekladanje odpadlo in bo delo olajšano.

Dviganje barvanega materiala iz barvalnega aparata se opravlja z dvigalom. Barvni aparat ima 6 bobnov in vsak posamezni boban so dvigali posebej. Za hitrejšo izpraznitev barvnega aparata so pred kratkim izdelali napravo za istočasno dviganje treh bobnov. S tem je skrajšano praznjenje aparata, delavcem pa je olajšano delo.

Za pripravo barvne flote za barvanje česanca je montiran kotel, ki pa je oddaljen približno 10 m. Delavec mora ročno znositi floto pri temnejših barvah tudi do 300 litrov za en aparat. V izmeni barva do 4 aparate ter mora znositi približno 1200 l. Za izboljšanje pogojev dela bo izdelan nov kotel, ki bo montiran pri barvnem aparatu, tako da bo barvna flota s prostim padom tekla v aparat.

Naslednja delovna faza je lisiranje. Do pred kratkim so prenašali material od barvnega aparata do liseze ročno. Za izboljšanje transporta sta bila naročena v strojni delavnici za prevoz dva vozička, eden je že izdelan, drugi pa bo v kratkem.

Med nadaljnjimi fazami proizvodnje prenašajo material ročno. Tu ni mogoče pri sedanjih pogojih transporta izboljšati. Treba je upoštevati strojni park, delovni prostor in razporeditev strojev ter iskati tako razporeditev, da bo proizvodni proces čim bolj vsklajen.

Končni proizvod česalnice je česanec v navitku, ki ga vložijo v zaboje ter ga s tovornim avtomobilom prepeljejo v obrat II v Metliko v nadaljnjo predelavo. Nakladanje zabojev je ročno, olajšano pa bo, ko bo podjetje nabavilo mehanski dvigalec.

Za proizvodnjo mikane preje je treba v predpripravi predilnice material prati, karbonizirati, barvati, sušiti, prenašati v košarah in prevažati z vozički. Ti niso najbolj primerni in jih bo treba izboljšati. Posebno naporno je prenašanje mokrega materiala v košarah. Zato bo treba v bodoče izdelati primerne vozičke.

Po naročilnici pripravljeni material za mešanico dostavijo v mešalnico, kjer ga vložijo v posteljo ter s strojem zmešajo in zrahljajo. Mešanico nato ročno znosijo v mešalne komore. Ročno delo je težavno, možna je mehanizacija transporta pnevmatskim potom, kar pa bi zahtevalo precejšnje investicijo. Izvedba mehanizacije je torej odvisna od nadaljnjega razvoja podjetja.

Mešanico iz komore ročno prenašajo k mikalniku in nakladajo v nakladalnik mikalnika. Tudi tu je možna izvedba mehanizacije, toda v našem podjetju v teh prostorih ne pride v poštev, ker bi zahtevala veliko investicijo.

Od mikalnika k selfaktorjem prenašajo navitke predpreje ročno. Pri prenosu se večkrat navitki pokvari in s tem je otežkočena nadaljnja predelava. Tu je možno, da bi vso predprejo nakladali v vozičke, ki bi jih prepeljali k selfaktorjem. V kolikor se bo to izvedlo, je odvisno od pogojev dela v oddelku.

Proizvedeno prejo prepeljejo k tehtnici, jo stehtajo in vložijo v zaboje, ki jih odpremiijo v tkalnico ali pa naročniku. Nakladanje zabojev je težavno in bo olajšano šele

tedaj, ko bo podjetje nabavilo mehanski dvigalec.

S tem sem le deloma opisal notranji transport v oddelku. Zaželjeno pa bi bilo, da začnemo vsi razmišljati in dajati predloge o izboljššanju transporta in s tem tudi olajšanj dela.

V.M.

VELIKO PRIČAKOVANJE

V našem podjetju se že dolgo zavedamo, da je človekova delovna sposobnost odvisna poleg delovnih pogojev tudi od življenskih razmer izven dela. To smo spoznali v dolgoletnih izkušnjah in ni malo primerov, da je iz slabo produktivnega in fizično izčrpanega človeka postal z izboljšanjem njegovega življenskega standarda dober delavec. Največkrat je vzrok slabih življenskih razmer in družinskih težav neprimerno stanovanje. V večih primerih, ko so živeli naši delavci v skrajno neprimernih ali preoddaljenih stanovanjih, je podjetje s posredovanjem sindikata in drugih družbenih organizacij našlo rešitev in jim preskrbelo boljša stanovanja. Vendar pa postaja stanovanjski problem vsak dan resnejši, kajti delavcev, ki potrebujejo družinska stanovanja, je vedno več, stanovanjske gradnje pa so vsak dan dražje. Za take gradnje se podjetje težko odloči, saj pri velikem vlaganju sredstev reši le malo problemov. Poleg tega pa se tudi delavci preveč ne navdušujejo za nova stanovanja, kajti stanarine na osnovi ekonomskih cen stanovanj so previsoke.

Z ozirom na vse to smo začeli v podjetju razmišljati o montažnih hišah, katere največ uporabljajo ravno v deželah z najvišjim življenskim standardom. Zato so si predstavniki podjetja ogledali takšno hišo in ugotovili, da je glede udobnosti in cenenosti stanovanja najprimernejša za reševanje stanovanjske krize. Hišo je mogoče postaviti v najkrajšem času, je takoj vseljiva in je delno opremljena s pohištvom.

Kmalu za tem je delavski svet sprejel sklep, da podjetje nabavi nekaj montažnih hiš ter s tem reši najnujnejše primere. Eno od teh hiš naj bi postavili v Metliki.

Ta novica se je hitro raznesla med delavci v metliškem obratu. In takrat se je začelo. Kjerkoli si videl med malico grupo ljudi, povsod so govorili o montažnih hišah, marsikateri so že sanjali, kako bi si v njih uredili dom. Ko pa so hišo pripeljali v Metliko in smo lahko videli tudi opremo, je bilo navdušenje na višku. Takrat smo šele spoznali, v kako skromnih razmerah žive naši sodelavci. Doslej so o svojih težavah molčali, ker so vedeli, da jih ni bilo mogoče reševati, zdaj pa so dobili upanje, da bodo lahko tudi oni lepše živeli. Nekateri družine z otroki živijo tudi po dve skupaj v malih kmečkih hišicah, večkrat precej oddaljenih od podjetja. Druge spet žive v enem samem prostoru, ki ni varen niti pred dežjem niti pred mrazom. Vsi ti in še mnogo drugih čaka in upa, da bo le prišel dan, ko bodo končno imeli urejen dom.

Ganljivo je poslušati radostne vzdihne žena: "Mor-da bom pa le dočakala, da bom kdaj imela stanovanje takšno, kot si ga že od nekdanj želim. Z vrtom, gredicami, rožami.."

Marsikdo bi rad prispeval svoja sredstva, samo da bi podjetje lahko nabavilo kmalu in čimveč takšnih prijetnih družinskih domov. V upanju, da v podeželskem mestu, kot je Metlika, ne bo težko dobiti lokacije za takšna naselja, čakajo te lepe zamisli na uresničitev.

Anica Žugelj

NOVOMEŠKI TEKSTILCI V LETIH OBNOVE

Ko smo po vojni začeli z obnovo je bila naša prva naloga, da najhitreje usposobimo ljudi in jih naučimo upravljati stroje. Za novoletne praznike leta 1945/46 smo končali z obnovo in takoj po njih smo začeli delati z eno izmeno. Pri strojih smo imeli veliko novincev, ker smo jih morali usposobiti za tri izmene. V drugi izmeni smo začeli delati s tistimi, ki so se najhitreje usposobili, v marcu pa smo delali že v treh izmenah. Tako je bil obrat v Kandiji kakor tudi v mestu v polnem teku. Začeli smo tekmovati med obrati, nato med izmenami in kmalu so bili proglašeni prvi udarniki dela. Bližal se je 1. maj praznik dela, ki je bil naš prvi praznik v svobodni domovini. Nanj smo se pripravljali z velikim veseljem, a tudi

tu je bilo treba premagati marsikatero tehnično oviro. Vsa podjetja so se pripravljala na prvomajsko parado, ki naj bi simbolično prikazala vse poklice, kar jih je bilo takrat na Dolenjskem. To je bilo prvo in menda največje prvomajsko praznovanje v Novem mestu.

V letih 1945 in 1946, to je v letih obnove naše porušene domovine, smo v nenehnem boju z delom obnovili ves strojni park in delali v polnem teku. Istočasno pa se je nadaljevala gradnja že predvojno začetih zgradb v Bršljinu, kjer je danes naše podjetje. Tako smo se leta 1947 že začeli seliti iz mesta v Bršljin, kjer smo dobili ne samo skoncentrirani obrat ampak tudi možnost za še nadaljnjo širitev podjetja. Dobili pa smo tudi ime NOVOTELKS, ki je kmalu zaslovelo širom naše domovine. Tako je naše podjetje, v katerega smo vsi vložili mnogo truda in dela, postalo eno od največjih v Novem mestu.

Stane Židanek

NEKAJ NAVODIL O ZDRAVSTVENEM ZAVAROVANJU

(Nadaljevanje)

38. člen

- 1) Zavarovancu, ki je postal jugoslovanski državljan po mirovni pogodbi z Italijo oziroma, ki je na podlagi memorandumu o soglasju o Svobodnem tržiščem ozemlju z dne 5. oktobra 1954 v pravicah in dolžnostih izenačen z jugoslovanskimi državljani, se šteje za pokojnino vojni čas, ki ga je prebil kot bivši italijanski državljan v vojaški službi, internaciji ali ujetništvu do 8. septembra 1943, če je bil neposredno pred tem v delovnem razmerju.
- 2) Zavarovancu iz prvega odstavka tega člena, ki neposredno prej, preden je bil ujet ali interniran, ni bil v delovnem razmerju, se šteje čas iz prejšnjega odstavka za pokojnino, če ima delovno dobo najmanj 15 let; pri tem se uporabi smiselno tudi določba tretjega odstavka 34.člena tega zakona.
- 3) Zavarovancu iz prvega odstavka tega člena se šteje ob pogojih iz prvega in drugega odstavka tega člena za pokojnino tudi čas, ki ga je prebil v ujetništvu po 7. 9. 1943, in

sicer:

- 1) v ujetništvu v zavezniških državah, če je bil ujet pred kapitulacijo Italije;
- 2) v nemškem ujetništvu, če je bil ujet po kapitulaciji Italije.
- 4/ Zavarovancu iz prvega odstavka tega člena se šteje za pokojnino čas v obdobju od začetka Druge svetovne vojne do 8. septembra 1943, ko ni bil v delovnem razmerju, če mu je delovno razmerje prenehalo zaradi tega, ker zaradi svojega protifašističnega zadržanja ni hotel sodelovati v vojni proti zavezniškim vojskam. Prav tako se šteje ta čas za pokojnino tudi zavarovancu, ki je stopil iz delovnega razmerja naravnost v italijansko vojsko, pa je to zaradi svojega protifašističnega zadržanja zapustil.

39. člen

- 1/ Pri ugotavljanju pokojninske dobe v smislu 34., 37. in 38. člena tega zakona se tudi tedaj šteje, da je zavarovanec stopil v vojaško službo naravnost iz delovnega razmerja, če je v tem roku nastopil kadrovski rok in ga je vojna zatekla, ko je služil kadrovski rok, ali v 30 dneh po odslužitvi kadrovskega roka.
- 2/ Od časa, ki ga je zavarovanec prebil v vojaški službi in v vojnem ujetništvu in ki se po tem zakonu šteje za pokojnino, se ne odbije kadrovski rok, ki v celoti ali deloma pade v ta čas.

40. člen

Zavarovancu, - delovnemu invalidu, vojaškemu vojnemu in mirovnemu vojaškemu invalidu ter zavarovancu, ki je slep, se šteje za pokojnino čas medicinske in poklicne rehabilitacije, na katero ga je poslal pristojni organ oziroma organizacija.

41. člen

- 1) Ob pogojih, ki jih določa ta zakon, se šteje zavarovancem iz 12. in 14. člena tega zakona za pokojnino čas, ko so opravljali samostojen poklic:
  - a) kulturnega delavca (umetniki, književniki, filmski umetniki, časnikarji in pod.)

- b) oseba, ki se je poklicno ukvarjala z zastopanjem (notarji, odvetniki),
  - c) zdravstvenega delavca (zdravniki, veterinarji, lekar- narji, zobni tehniki, dentisti, babice in podobno).
  - d) tehničnega strokovnjaka (arhitekti, inženirji, geome- tri, tehniki in pod.)
  - e) obrtnika,
  - f) oseba, ki je opravljala storitve na javnih krajih (u- lični nosači potniške prtljage, ulični snažilci obutve, kolporterji in podobno)
- 2/ Čas, ko je zavarovanec opravljal samostojen poklic iz točk 2-6 prejšnjega odstavka, se šteje za pokojnino, če je opravljal tak poklic v Jugoslaviji.
- 3/ Zvezni izvršni svet določi s svojimi predpisi:
- 1) v katerih primerih se šteje za pokojnino čas, ko je zava- rovanec opravljal samostojen poklic iz 2. do 6. točke prvega odstavka tega člena;
  - 2) katere podobne dejavnosti veljajo za samostojen poklic v smislu 1. do 4. točke in 6. točke prvega odstavka in v katerih primerih in ob katerih pogojih se šteje za pokojnino čas, ko je zavarovanec opravljal tako podob- no dejavnost.

42. člen

Zavarovancem, ki so prej opravljali poklicno delo kulturnega delavca (1. točka prvega odstavka 41. člena), se šteje za pokojnino toliko časa takega poklicnega dela pred vstopom v delovno razmerje pa do uveljavitve tega zakona, ko- likor jim ga na predlog ustrezne poklicne organizacije prizna posebna komisija, ki jo imenuje republiški svet pristojen za prosveto in kulturo.

43. člen

- 1/ Zavarovancem, ki so prej opravljali poklicno delo kot ose- be, ki so se poklicno ukvarjale z zastopanjem (2. točka prvega odstavka 41. člena), ali kot zdravstveni delavci (3. točka prvega odstavka 41. člena) ali kot tehnični stro- kovnjaki (4. točka 41. člena) v primerih, določenih v smislu

1.točke tretjega odstavka 41.člena tega zakona, se šteje za pokojnino:

- a) ves čas takega poklicnega dela po 15.maju 1945 pa do uveljavitve tega zakona;
- b) od časa pred 15. majem 1945, ko so opravljali tako poklicno delo toliko časa, kolikor so bili po 15.maju 1945 v delovnem razmerju s polnim rednim delovnim časom, toda s pogojem, da so bili po 15.maju 1945 v takem delovnem razmerju najmanj 5 let.

2/ Zavarovancem iz prejšnjega odstavka se šteje za pokojnino ves čas pred 15.majem 1945, ko so opravljali poklicno delo, če prebijejo po 15. maju 1945 najmanj 15 let v delovnem razmerju s polnim rednim delovnim časom.

3/ Ne glede na prejšnji odstavek se šteje zavarovancu, ki je star nad 65 let, oziroma zavarovanki, ki je stara nad 55 let, za pokojnino ves čas poklicnega dela pred 15.majem 1945, če prebije ta po 15. maju 1945 najmanj 10 let v delovnem razmerju s polnim rednim delovnim časom.

4/ V obdobje 5 let (2.točka prvega odstavka), 15 let (drugi odst.) in 10 let (tretji odstavek) se šteje poleg časa, ko je bil zavarovanec v delovnem razmerju, tudi čas, ko je v dobi od 15.maja 1944 do uveljavitve tega zakona opravljal poklicno delo. Ta čas poklicnega dela se šteje tudi za priznanje sorazmernega dela časa pred 15 majem 1945, ko je zavarovanec opravljal poklicno delo, v pokojninsko dobo (2.točka prvega odstavka).

5/ Ne glede na prejšnje odstavke se štejejo za priznanje časa, ko je zavarovanec opravljal poklicno delo, v pokojninsko dobo tudi obdobje iz 29., 31. in 34. člena tega zakona, in sicer:

- a) za dopolnitev petletne, petnajstletne in desetletne dobe, pri čemer se štejejo obdobja iz 31. člena tega zakona dvojno;
- b) za priznanje sorazmernega dela časa pred 15.majem 1945, ko je zavarovanec opravljal poklicno delo po 2.točki prvega odstavka tega člena, pri čemer se obdobja iz 31.člena tega zakona računajo v dejanskem trajanju.

(se nadaljuje)

Mimica Seničar

SINTETIČNA VLAKNA

(Nadaljevanje)

Lastnosti. Perlon ima veliko prednosti. Vlakno je izredno trdno, elastično, obstojno proti drgnjenju, mokroti, kuhanju in upogibanju, dá se dobro prati in hitro sušiti, vlakno je mehko, nē trohni, je odporno proti mrčesu, plesnobi in proti mnogim kemikalijam.

Za primerjavo nekaj fizikalnih lastnosti raznih tekstilnih surovin v primerjavi s perlonom:

	Perlon	Svila	Volna	Bombaž	Celuloza
trdnost v trgalnici	45-50	27-40	12-16	30-40	20-25
razteg pri pretrgu %	30-40	18-24	40-60	8-15	15-25
trdnost mokrih vlaken %	90	80-90	80	105	50
nabrekljivost %	10-14	60-65	30-40	35-80	80-120
elastičnost pri 10 kg/mm ² %	98-100	96-98	80-85	60-65	40-50
obstojnost proti upogibu	300.000	5.000	25.000	35.000	3.000
obstojnost proti drgnjenju	200.000	-	10.000	18.000	3.000

Iz tabele vidimo, da je trdnost, ki je izražena v trgalnih kilometrih, pri perlonu približno 4 krat večja kakor pri volni in še enkrat tako velika kakor pri celuloznem predivu. Ker sprejema perlon zelo malo vlage, je trdnost skoraj ista pri mokrem in suhem materialu. Nasprotno pa se celuloza tako napoji z vodo, da podvoji svojo težo in pri tem močno nabrekne.

Pri elastičnosti vidimo, za koliko se raztegnjena snov povrne po razbremenitvi nazaj v svojo prvotno obliko. Perlon se uskoči zopet na svojo prvotno dolžino v nasprotju od volne, bombaža in celuloznega prediva. Šele velike obtežbe povzročijo, da ostane perlon v spremenjeni obliki, to je da se raztegne.

Kljub temu je deformacija v primerjavi z volno ali bombažem precej manjša.

Posebne lastnosti perlona v primerjavi z ostalimi vlakni sta obstojnost proti upogibanju in obstojnost proti drgnjenju. Če primerjamo trdnost in prožnost bombaža, perlona in volne, vidimo, da ima bombaž podobno trdnost kakor perlon, medtem ko je prožnost bombaža zelo majhna. Pri volni pa je ravno obratno. Prožnost je velika, trdnost pa majhna. V perlonu pa je združena velika prožnost z veliko trdnostjo. Zato je perlon zelo odporen in trpežen, saj je njegova obstojnost pri upogibanju 100-krat večja kot pri celuloznem vlaknu in do 15-krat večja kot pri bombažu in volni. Tudi obstojnost proti drgnjenju je pri perlonu izredno velika (15-20-krat večja kot pri volni), to pa zaradi kristalaste strukture in mrežaste povezave poliamidnih molekul.

Običajno ne predelujemo samo čisti perlon, ampak ga tudi z velikim uspehom mešamo z drugimi vlakni. Najbolj posrečena komponenta je volna, ker se odlično dopolnjuje s perlonom. Obe surovini imata približno isto razteznost, le da ima volna nižjo trdnost, medtem ko je trdnost perlona zelo visoka. Zaradi enake razteznosti se razdelijo mehanske obremenitve sil istočasno na perlon in volno in tako pride večja trdnost perlona do izraza. S tem se pri mešanici perlon-volna poveča tudi obstojnost proti drgnjenju. Če volni primešamo 30 % perlona, smo s tem pojačali trpežnost gotovega izdelka za 4 do 8-krat. To velja predvsem za volnene nogavice. Volna se manj polsti, razteznost v mokrem stanju pa se zmanjša. Pri uporabi mešanice volne in perlona je možno izdelovati precej lažje tekstilne proizvode, ki imajo pa kljub temu dobro trdnost. Lahko pa izdelujemo iz mešanice blago, ki ima isto težo kot blago iz čiste volne, samo da je mnogo bolj trpežno.

Poznamo tudi mešanico celuloznega prediva in perlona. Iz te mešanice izdelujejo nogavice, ki se pri nošnji odlično obnesejo. Seveda pa mora biti delež perlona tako velik, da pride ojačanje res do veljave. Mešanje perlona z bombažem pa ni tako posrečeno kakor mešanje z volno ali celuloznim predivom. Tudi pri tej mešanici se poveča obstojnost proti obrabi. Trdnost na nateg se pa pri bombažni preji, ki smo ji primešali perlon, bistveno ne zviša. Bombaž ima izredno nizko razteznost, medtem ko je razteznost pri perlonu zelo visoka. Posledica temu je ta, da nosi najprej bombaž vso silo obremenitve, s tem se bombaž prekomerno obremeni in pretrga, predno stopi nosilnost perlona v veljavo.

Ker mešamo običajno le do 50 % perlona, se pri pretrganju bombažnih vlaken preveč zrahlja povezava med vlakni, tako da ostali del iz perlona ni sposoben, da bi vzdržal vso obremenitev. Iz tega sledi, da bombažna preja, ki je mešana s perlonom, nima večje ampak deloma celo manjšo trdnost kot čista bombažna preja.

Naslednja tabela kaže visok porast trpežnosti prej in tkanin iz mešanice perlona s celuloznim predivom.

P r e j a

perlon %	-	30	70	100
celulozno predivo %	100	70	30	-
metrična številka	33,6	33,8	33,3	32,9
trgalni kilometri	15,9	17,1	18,3	25,4
število upogibov	470	2900	9800	16780
prožnosti pri obtežitvi 10 kg/mm ²	70	85	89	99
pri pretrgu	50	77	78	84
obstojnost pri drgnjenju	83	350	462	692

T k a n i n a

perlon %	-	30	70	100
celulozno predivo%	100	70	30	-

Obstojnost proti drgnjenju:

neobdelana tkanina				
vzdrži pritisk kg/cm ²	3,55	3,58	4,53	6,54
50-krat oprana in drgnjena vzdrži pritisk kg/m ²	0,98	2,86	4,48	6,42
razlika v %	71,0	20,0	0,9	1,8
Število upogibov:				
neobdelane tkanine	3100	52,150	72.700	78.700
10-krat oprana	2780	21.100	50.700	68.400

Sam porast trdnosti preje ni tako pomemben, kajti ta pri mešanici s 70 % perlona (trgalni km 18,3) ni dosti večja od trdnosti čiste celulozne preje (trgalni km 15,9). Bolj važna je obstojnost proti drgnjenju, ki je pri dodatku 30 % perlona k celulozni preji presega 4-kratno

vrednost. Za normalno ojačanje preje bi zadostovalo 30 % odstotkov dodatka perlona. Pri mešanici z več perlona se trpežnost preje še bolj poveča, obenem pa se zviša tudi cena proizvoda. Nadaljnja zelo karakterizirana lastnost perlona kot nylona je njegova majhna specifična teža. Perlon in nylon sta lažja od vseh ostalih tekstilnih vlaken, kar je razvidno iz naslednje tabele:

Specifična teža vlaknin (gr/cm³)

perlon	1,14
nylon	1,14
volna	1,30 - 1,32
acetatna svila	1,30 - 1,33
konoplja	1,48 - 1,50
lan	1,50
viskozna svila	1,52 - 1,54
bombaž	1,54 - 1,55
azbest	2,0 - 2,1
steklena vlakna	2,4 - 2,6

Sintetična vlakna vsrkavajo zelo malo vlage. Pri relativni zračni vlagi 65 % in pri temperaturi 20° C sprejemajo vlakna iz zraka naslednje količine vlage:

perlon	4,5 %
nylon	3,5 - 4,0 %
acetatna svila	6,0 - 6,5 %
bombaž	8,5 %
naravna svila	10,0 - 11,0 %
konoplja	12,0 %
viskozna svila	12,0 - 14,0 %
juta	12,0 - 13,0 %
volna	17,0 - 18,0 %

Če namakamo vlakna v vodi in jih nato centrifugiramo, vsebujejo vlakna še naslednje količine vode: perlon 10 do 14 %, volna 30 do 70 odstotkov, naravna svila 40 do 60%, bombaž 30 do 80 %. Zato se tako perlon kot nylon hitro sušita.

(se nadaljuje)

B.B.

KAJ SE VAM LAHKO MED DRUGIM ZGODI NA POTOVANJU V INOZEMSTVO

... če ni to Kompasov ali katerikoli drugi organizirani izlet. Morda se bo kdaj komu zgodilo, da bo šel na obisk k sorodnikom ali znancem, to se pravi, da bo v inozemstvo potoval privatno. Temu svetujem, da pred odhodom malo bolj premisli, kot sem jaz, če je vredno znance prej obvestiti o točnem prihodu ali ne.

Ob svojem prvem obisku v tujini nisem imela časa za takšno obvestilo in sem se na pot podala le z naslovom, potnim listom in lahka kot zrak. S tem mislim seveda na valuto. Kovček je bil sicer precej velik, pa še zdaleka ne tako težak, kot bi lahko bil. Da bi se počutila čim bolj samozavestno in sproščeno, sem potovala v hlačah.

In prav takšna sem se v mraku znašla na peronu popolnoma tuje postaje. Komaj sem stopila iz vlaka, je ta že izginil kot duh. In ko sem se ozrla okrog sebe, sem poslednji trenutek zapazila zadnjega potnika, ki je zapuščal peron. Pohitela sem za njim, ker sicer še s perona ne bi znala oditi. Pred postajo se je razprostiral velik trg, ki ga je na drugi strani zapirala velika zgradba. Nikjer ni bilo žive duše, ki bi mi znala svetovati, kam naj se obrnem. Brez premišljevanja sem krenila po prvi ulici, da bi našla kogarkoli, ki bi mi lahko pomagal.

Imela sem še precej sreče, ker sem kmalu za vogalom zagledala pred seboj starčka v temnem dolgem plašču. Dohitela sem ga, zbrala vse svoje znanje jezika in ga najprej pozdravila. Takšna je pri nas navada, če hočeš koga kaj vprašati, pa tudi tu ni bilo zgrešeno. Starček je bolj uganil, kot razumel, kaj bi rada, in ko je še slišal naslov, je bil prepričan, da me je razumel. Bil je dober človek in je govoril zelo počasi, da bi ga mogla razumeti. Najprej mi je svetoval, naj sedem kar na tramvaj. Sočutno me je pogledal, ko sem mu pojasnila, da denarja za tramvaj nimam, in mi nato svetoval, naj se vrnem do postaje, grem skozi podvoz, potem levo, potem desno, nato pa naj spet koga vprašam za pot. Seveda nisem pozabila vprašati, kako dolgo bom morala hoditi. Rekel mi je, da najmanj tri ure. Pa me ni to prav nič prizadelo, saj so moje noge vzdržale že daljše pohode.

Ko sem stopila izpod podvoza, sem videla, da je

tu že podeželje. Pred menoj so bili sami travniki, daleč zadaj pa nekaj obdelanega polja. Tu in tam je bila kaka hiša, ponekod po dve, tri skupaj. Ljudi ni bilo videti. In sem šla dalje, dokler nisem naletela na gručo otrok, ki so se igrali na cesti. Vprašala sem jih za pot in se nisem mogla načuditi, da so me takoj razumeli in mi vsi vprek pripovedovali, da naj grem naravnost, desno in potem levo. Kako bi bilo lepo, če bi si mogla vzeti nekoga izmed njih za vodiča! O, pa sem bila zelo zadovoljna, da so mi povedali še za dva ovinka več. Bila sem kar razpoložena. Če mi bo takole vsak znal povedati pot, potem mi res ne bo težko najti znancev. Za čas me pa ni skrbelo, bilo je še toliko svetlo, da se je videlo iti po cesti, kovček pa tudi ni bil težak. Po napovedanih ovinkih sem prišla na ulico, kjer so bile najbrž same tovarne. Med stavbami so štrleli tu in tam visoki dimniki, stavbe same pa so bile tako zelo sive in puste, da to niso mogle biti stanovanjske hiše. Na tej ulici sem srečala moškega srednjih let, ki sem ga lepo pozdravila in ga vprašala za pot. Rekel mi je, da sploh ne grem prav, da se moram vrniti in potem iti popolnoma v drugo smer. Zahvalila sem se mu, ali nekaj mi je reklo, da to ne bo držalo. Nadaljevala sem svoje romanje in čakala kdaj bom zagledala kakšno živo bitje, ki bi mi potrdilo mojo domnevo. Tako sem prišla do vhoda v neko dvorišče, kjer je bila vratarnica. Vratar ni bil daleč od ograje, zato sem ga kar hrabro in glasno nagovorila. Nekaj časa je premišljeval, potem pa je poklical staro in malce upognjeno ženico, ki je ravno prišla mimo. Starejši ljudje so pa res zlata vredni! Ženica me je takoj prijazno nagovorila in mi tako razumljivo povedala pot, da sem si morala zapomniti, če ne bi hotela. Dvakrat mi je povedala in ko sem se ji že zahvalila in se poslovila, mi je še rekla: "Na drugem križišču levo, podvoz pa se že s križišča vidi." Ženica mi je pokazala pravo smer, njej sem verjela in sem bila vesela, da sem bila pravočasno nezaupljiva. Kod neki bi tavalala, če bi poslušala onega moškega.

Šla sem po neki novi cesti zopet čez travnike in prišla v naselje, ki naj bi bilo podobno naši vasi, le da so bile hiše visoke in ob cesti stisnjene druga k drugi. Tu so že gorele ulične svetiljke, okna pa so bila še večinoma v temi. Ženske so slonele na oknih in se pogovarjale kar čez ulico, otroci pa so se lovili in igrali po cesti. To vzdušje me je spominjalo na dom. Zaradi gotovosti sem povprašala za pot neko žensko, ki je podpirala podboj hišnih vrat in klepetala z debelušno sosedo na oknu. Seveda

sta mi kar obe hiteli pojasnjevati, kod moram iti, in med tem je bila zraven že tretja in jima pritrjevala. Da si ne bi cela ulica delala skrbi z menoj, sem se kar na hitro zahvalila in poslovila od zgovornih žensk.

Dalje me je pot vodila skozi lep velik park, iz katerega sem kar na lepem prišla v široko razsvetljeno ulico, ki ji nisem videla kraja niti na eni niti na drugi strani. Izgubljala se je v pisani svetlobi cestne razsvetljave, velikih reklam in izločbenih oken. Prvi hip sem kar zastala, kajti svetlobe je bilo toliko, da je bilo bolj svetlo kot podnevi. Od dolge hoje sem bila že malce utrujena, zato sem hodila počasneje, poleg tega pa je bilo treba toliko novega videti. Šla sem po pločniku brezskrbno, kot da sem tu doma in sem samo na večernem sprehodu. Ko sem tako počasi šla dalje in gredoč pasla radovednost na vse strani, je ob meni ustavil lep Mercedes. Radovedno sem pogledala, kaj to pomeni. Presenečena sem bila, ko sem zaslišala, da me nekdo vabi, če se ne bi raje peljala. V avtu sta bila dva mlajša moška. Hitro sem precenila položaj, se mirno obrnila ter šla dalje brez besede. Še sta nekaj govorila za menoj, pa ju nisem razumela. Mercedes je še dvakrat peljal počasi mimo mene, ker pa sta videla, da se ne zmenim zanju, sta kmalu izginila.

Ta ulica bi se lahko imenovala "Ulica dolga leto dni". Ni je hotelo biti konec, jaz pa sem morala priti do kraja, tako so mi rekli. To ulico je skoraj vsakih sto metrov križala železnica in na vsakem drugem takšnem križišču sem morala čakati pred zaprtimi zapornicami, da je vlak odbrzel mimo. Bila sem že zelo utrujena. Sklenila sem, da prvega, ki ga srečam, vprašam za pot, saj zdaj bi morala biti že pri koncu svojega romanja. Ko sem spet prečkala križišče, sem opazila, da so se visoke hiše izgubile. To so bile hiše nižje in odmaknjene od ceste. Zdelo se mi je, da ne morem biti več daleč in da si zato lahko privoščim malo počitka. Postavila sem kovček na tla, sedla nanj in se razgledala okoli sebe. Ni bilo več tolikšnega prometa in toliko pisane svetlobe kot prej.

Kakih dvajset metrov proč se je sem ter tja sprehajala ženska, ki je očitno nekoga čakala. Pobralla sem kovček in se ji približala. Zdaj sem znala vprašanje že gladko povedati. O, seveda je vedela za ta naslov! In še daleč ni, le jaz sama najbrž ne bi našla. Ona čaka na moža, da pride iz službe. Naj počakam toliko, da mu da ključke, potem pa bo šla z menoj.

Nisva dolgo čakali, njen mož je kmalu prišel. Žena mu je na kratko pojasnila, za kaj gre, in on je bil takoj pripravljen, da gre z nama. Prevzel mi je kovček, meni je že res postal težak. Spet smo šli enkrat desno, enkrat levo. Na nekem vogalu je mož ustavil družbo fantov, ki jih je najbrž poznal. Povedal jim je, da sem Jugoslovanka in jih prosil, naj bodo tako dobri in mi pokažejo pot naprej. Fantje so pristali in jaz sem se zakoncema lepo zahvalila. Tedaj pa zaslišim vprašanje v čisti hrvaščini: "Odakle ste?" "Iz Slovenije", sem odgovorila. Trije hkrati so me vprašali: "Odkod?". No, pa naj še kdo reče, da je naš narod majhen! Kamor koli greš, naletiš na domačega človeka.

Tako se je moje romanje srečno končalo. Sklenila pa sem, da bom v prihodnje raje pravočasno poslala znancem obvestilo o svojem prihodu, da se mi ne bi kaj takega spet zgodilo.

M.M.

NESREČE PRI DELU V MESECU JANUARJU IN V ZAČETKU FEBRUARJA

8. januarja se je ponesrečil pri delu Anton Junc, transportni delavec.

Pri prevozu s tovornim avtomobilom iz postaje v tovarno so se zaradi mokrega poda na avtomobilu pri zaviranju sodčki barv premaknili ter ponesrečencu poškodovali levo nogo v stopalu.

Vzrok poškodbe: spolzka tla na avtomobilu, naglo zaviranje avtomobila ter po vsej verjetnosti nepravilno zloženi sodi.

Istega dne se je ponesrečila pri delu tudi Alojzija Kočevar, predilka v obratu Metlika.

Imenovana je s sodelavko čistila stroj. Po končanem delu je sodelavka pognala stroj, ne da bi prej opozorila ponesrečenko. Tako so glavniki pritisknili ponesrečenki kazalec desne roke ter ji ga poškodovali.

Vzrok poškodbe: nepazljivost sodelavke.

17. januarja se je ponesrečil pri delu Ignac Črvenko, vajenec v tkalnici.

Imenovani je vlagal osnovo na statev, pri tem pa mu je svornik statve padel na stopalo leve noge, ker zaščitna naprava ni bila nameščena na statev.

Vzrok poškodbe: nepravilen odnos odgovorne osebe do službe HTZ.

20. januarja se je ponesrečil pri delu Alojz Kavšek, strojni ključavničar.

Imenovani je rezal debelo pločevino z varilnim aparatom. Po končanem rezanju je zbijal s kladivom ostanke vara. Ker ni uporabljal zaščitnih očal, mu je drobec vara zletel v levo oko ter mu ga rahlo poškodoval.

Vzrok nesreče: ponesrečenec ni uporabljal zaščitnih očal.

27. januarja se je ponesrečil pri delu Andrej Čerovšek, ključavničarski vajenec.

Imenovani je obdeloval košček železa na brusilni plošči, pri tem pa mu je košček spodneslo med brusilno ploščo in oporo ter mu pri tem poškodovalo palec leve roke.

Vzrok nezgode: nepoučenost ter nepravilno nastavljenost opora.

1. februarja se je ponesrečila na službenem potovanju Marija Pristavec, knjigovodkinja.

Imenovana je šla s sodelavcem na službeno potovanje z osebnim avtomobilom. Ker je bila cesta spolzka zaradi poledice, je osebni avto zaneslo proti sredini ceste. Nasproti pa je pripeljal tovorni avto in je tako prišlo do trčenja. Ponesrečenka je bila lažje poškodovana po obrazu in levi nogi.

Vzrok nezgode: poledica na cesti.

Miro Jakša

NAŠA KRONIKA

V mesecu februarju so se poročili:

Ana Rifelj - poročena Krevs, Jožefa Sladič - poročena Klemenčič.

Rodile pa so:

Joža Osolnik - 2 punčki, Vida Brodarič - punčko in Ivanka Matjašič - fantka.

Novoporočenim, mladim mamicam in novorojenčkom želimo veliko zdravja in najlepše čestitke!

V podjetje so prišli:

Danica Galič, Danica Jovič, Anica Pust, Jožefa Cesar, Martina Hočevar in Karolina Ljubi.

Vsem novim članom našega kolektiva želimo mnogo delovnih uspehov in osebnega zadovoljstva!

Podjetje so zapustili:

Vida Klobučar, Boris Gregorčič, Ljubica Baša, Kristina Požek, Zora Sajn in Antonija Starešinič.

Upokojena sta bila:

Jože Zalokar in Franc Pirkovič.

Dne 1. 3. 1962 je stanje zaposlenih v našem podjetju 714. Od tega je 218 moških in 496 žensk. Uslužbencev je 95, delavcev 610 in 9 vajencev.

ZA RAZVEDRILO

Kaj se zgodi, če nekdo vedno misli samo na bolniški dopust:

Nekega jutra vpraša vodja izmene delavko, katere ni bilo dva dni na delo:

"Zakaj pa niste prišla v petek in soboto delat?"

Ona mu odgovori: "V petek zjutraj sem šla k zdravniku in sem bila trdno prepričana, da imam bolniško. Danes pa sem pogledala v zdravstveno knjižico in ugotovila, da mi zdravnik ni dal bolniškega dopusta."